

2022-06-30
Ju2022/02319Migrationsverket
601 70 Norrköping

Uppdrag om införande av återvändandecenter

Regeringens beslut

Migrationsverket ges i uppdrag att redovisa hur myndigheten skulle kunna införa särskilda boenden för asylsökande, ensamkommande barn exkluderade, som fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd, så kallade återvändandecenter.

I redovisningen ska ingå en beräkning av hur många platser som skulle komma att behövas i dessa center under ett första skede 2023–2025. Migrationsverket ska även ange när återvändandecenter skulle kunna införas.

Migrationsverket ska också inkomma med en uppskattning av kostnaden för att införa och driva återvändandecenter.

Redovisningen ska ske genom två alternativa beräkningar. Den första ska utgå från gällande regler som bland annat innebär att rätten till bistånd i form av boende för vuxna utlänningar utan barn upphör när tidsfristen för frivillig avresa löper ut, eller om beslutet om av- eller utvisning inte innehåller någon sådan tidsfrist, när beslutet om avvisning eller utvisning får laga kraft. Den andra ska utgå från att rätten till bistånd upphör när utlänningen lämnar landet.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 15 januari 2023. Migrationsverket ska under uppdraget samverka med Regeringskansliet (Justitiedepartementet).

Skälen för regeringens beslut

Regeringen gav i september 2021 en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur en skyldighet med innebörden att asylsökande, ensamkommande barn

exkluderade, under den allra första tiden i Sverige ska bo i ett s.k. mottagningscenter kan utformas (dir 2021:71).

Den 18 mars 2022 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredningen vilket innebär att uppdraget ersattes med ett uppdrag att lämna förslag som innebär att utlänningar som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. ska bo på anläggningsboende under hela asyltiden. Skyldigheten ska förenas med sanktioner, exempelvis indragen dagersättning. Förslaget ska lämna utrymme åt Migrationsverket att organisera statliga boenden för asylsökande på ett ändamålsenligt sätt.

Det ingår också i uppdraget att utvärdera konsekvenserna av ändringarna i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. som infördes 2016, som innebär att vuxna utlänningar som inte bor tillsammans med barn inte ska ha rätt till bistånd (exempelvis i form av boende) efter att utlänningens avvisnings- eller utvisningsbeslut får laga kraft eller en kort tid därefter. Tidigare var reglerna för samtliga utlänningar sådana att rätten till bistånd upphörde först när utlänningen lämnade landet. Om utvärderingen visar att det är lämpligt med författningsändringar eller andra åtgärder, ska utredaren även lämna förslag i det avseendet.

För att Sverige ska kunna fortsätta ha en långsiktigt hållbar migrationspolitik och ge skydd åt människor på flykt behöver det finnas ett väl fungerande och effektivt återvändande. Den som har fått avslag på sin asylansökan eller av andra skäl inte får stanna i Sverige ska återvända till sitt hemland eller annat land så snart som möjligt. Ett effektivt och väl fungerande återvändande är en prioriterad fråga för Regeringen. Regeringen vill därför ge Migrationsverket i uppdrag att redovisa hur återvändandecenter kan etableras och fungera. Migrationsverket ska också göra en uppskattning av vilken kostnad det skulle innebära samt konsekvenser för kvinnor respektive män, samt för barn och unga utifrån ett barnrättsperspektiv.

Särskilda boenden avsedda för personer som har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd har flera fördelar. Det är en tydlig markering att asylprocessen är avslutad och att återvändande ska vara det huvudsakliga fokuset. Det underlättar också myndighetens arbete med ett ordnat återvändande, oaktat om det ska ske självmant eller genom myndighetens försorg. Personalsammansättningen på återvändandecenter kan vara en annan än på övriga Migrationsverkets boenden, exempelvis med tonvikt på personal

med särskild återvändandekompetens som aktivt planerar för den boendes utresa och återvändande. Kraven på aktiviteter behöver inte heller vara de samma som på andra anläggningsboende eftersom målsättningen är att de som vistas på återvändandecenter ska lämna landet inom den beslutade tidsfristen. Samtidigt behöver barnets rättigheter säkerställas när barn och unga placeras på dessa boenden. Detta gäller bl.a. barnets rätt till skydd, utveckling och utbildning. Vidare ska Migrationsverket fortsatt beakta särskilda behov hos både vuxna och barn som fått avslag på sin ansökan för att säkerställa tryggheten på boendet. Sådana särskilda behov kan exempelvis ha sin grund i utsatthet för våld, tidigare trauman från hemlandet eller den utsatthet som personer med funktionsnedsättning eller hbtqi-personer kan erfara på denna typ av boende.

Migrationsverket har redan i dag särskilda boenden som används när en person, som inte är tagen i förvar, ska lämna landet. Återvändandecentren skulle med fördel kunna placeras nära flygplatser eftersom det skulle underlätta för ett samlat och aktivt påverkans- och planeringsarbete inför återvändandet. Återvändandecenter bör också underlätta logistiken kring samordnade resor, det vill säga när flera personer reser med samma flyg.

På regeringens vägnar

Anders Ygeman

Elin Fernhed

Kopia till

Polismyndigheten
Kriminalvården